

ЈЕДАН ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ НАШИХ БИБЛИОТЕКА

У обимној литератури о Првом српском устанку значајно место заузима „Животопис Максима Евгеновића“, штампан у Будимпешти 1877 год. Ова брошура од 72 странице има аутобиографски карактер и једна је од ретких књига успомена о Првом устанку.

Рођен 1795 год. у Ужицу, Максим Евгеновић је био савременик многих догађаја о којима занимљиво прича. Успомене се ређају од прве борбе око Ужица и негове опсаде 1805, када је и запаљено, до догађаја из револуције 1848 год. у којима је и сам учествовао као активан борац против Мађара. Ове своје успомене завршио је Евгеновић 1 октобра 1876 год. у Великом Бечкереку.

За нас су од интереса у овим успоменама места у којима се спомињу књиге и Ужичко читалиште о коме имамо овде један драгоцен податак. Ове успомене се и иначе истичу значајним појединостима из наше културне историје тога времена.

Говорећи о свом оцу, Максим Евгеновић каже за њега да је то био „човек књижеван“ писмен ал за оно време у од Турака удрученој Србији један од најученијих људи, почем је у српском књижевном језику и светом писму тако вичан био, да му у овом последњем и грчке владике тешко одговараше.. Имао је књижарницу већу него један грчки владика, коју су стародревне на кожи и пергаменту писане књиге украшавале“. (Ове су књиге изгореле 1805 год.) „Поред свог заната... држао је он и школу у својој сопственој кући и децу је бесплатно читању и писању учио“.

После устанка Максим Евгеновић се склонио у Банат где се и обогатио. Као имућном и угледном човеку и рођеном Ужичанину, њему се обраћа Управа читалишта у Ужицу 30 децембра 1856 год. рачунајући на његову помоћ. У писму се каже „и у сљедству добре воље имамо ми већ у нашој општини три основна училишта за мужку и једно за женску децу. А од Преображења или 6 августа ове године заведено помоћу врсни равнатеља и читалиште, чрез кога тежимо дружељубивим и пријатним састанцима и читањем разних књига, и новина дух и срце колико је могућно изобразити. Управа читалишта га даље извештава да га „за свога дјествителног члана прима" (стр. 66-67).

Из истог се писма види да је у данашњем Титовом Ужицу поред читалишта (које је основано 6 августа 1856 год.) постојао и Театар, основан од неких чиновника и званичника и овај „на обште задовољство представља“, а сав приход негов ишао је на издржавање Читалишта. Максим Евгеновић помагао је материјално Читалиште на чему му се Управа топло захваљује.

Узимајући из ове интересантне књижице овај податак о Ужичком читалишту, добија се утисак да је млада српска грађанска класа, у доба свога формирања, интензивно радила на оснивању читалишта 40-тих и 50-тих година прошлог века. Скоро у свима већим местима тадашње Кнежевине Србије оснивају се читалишта тј. прве наше библиотеке за народно просвећивање.

Ал. Поповић